276 sl. Vším způsobem platí tu §§ 545, 546 obč. zák. Hledíc pak k ustanovením zřizovacích listin, která hrozí v určitých případnostech ztrátou svěřenství již získaného (drženého), lze věc formulovati tak, že co do důvodů vylučujících platí ustanovení o dědické nezpůsobilosti s příměskem indignity. Výsledek je tedy stejný, jaký Pfaff-Hoffmann Excurse II. str. 9 sl. dedukují i pro obor obecné posloupnosti z §§ů 540, 542 obč. zák.

Platí tedy:

Nastal-li důvod vylučující před nápadem a trvá-li v době nápadu, nenapadne svěřenství osobě postižené oním vylučujícím důvodem a napadne osobě jiné; § 545;

sanuje-li se vylučující důvod po nápadu, dodatečná sanace onomu, kdo jí byl postižen, neprospívá; § 546;

nastane-li důvod vylučující nápadu, tedy se zpravidla[2]) svěřenství onomu, v jehož osobě se vyskytl vylučující důvod, eripuje a připadne osobě jiné. (Dokončení.)

PRAKTICKÉ PŘÍPADY.

I když nemanželský otec, vyrovnav se s poručenstvím dítěte, složil pro ně odbytné jednou pro vždy, lze nedostávající se nutnou výživu od něho požadovati, ale teprve po vyčerpání odbytného. — Přistoupili-li nemanželská matka, po případě její rodiče ke smíru o odbytném, nedostává se nutná výživa dítěti teprve, když ani z odbytného, ani matkou, po případě jejími rodiči nemůže býti uhražena. — Z důvodu změny poměrů může býti další plnění otcovských povinností vymáháno, i když odbytné ještě není vyčerpáno.

Následkem převratu v ceně peněz a hodnotách majetkových množí se případy, kdy poručníci nemanželských dětí, pro které bylo složeno odbytné jednou pro vždy, vystupují proti nemanželským otcům s dalšími nároky na placení výživného. V praxi Nejvyššího soudu byla různým způsobem řešena otázka, jaký vliv má na přiznání takových nároků okolnost, že odbytné

---

[2]) Ne vždy. Srv. na př. v děčínské zřizovací listině z r. 1671, pokud se týká choromyslnosti nastalé dodatečně.

bylo složeno a není ještě vyčerpáno. Tak nebyl přiznán dítěti nárok na placení výživného, poněvadž odbytné jest ještě nedotčeno (R I 115/24), nebo poněvadž není dosud vyčerpáno (R I 548/21, R I 1553/21, R I 397/22, R I 797/22, R II 525/22, R I 444/23, R II 289/23), byl však bez ohledu na odbytné nárok přiznán, jelikož nastala v majetkových poměrech nemanželského otce podstatná změna (Rv II 233/22), poněvadž se zhoršily drahotní poměry (R I 1544/21, R I 916/23), odbytné se znehodnotilo poklesem měny (R II 214/23) nebo uložením ve válečných půjčkách (Rv II 316/21), převodem jeho do Rakouska (Rv II 404/23), ježto výnos odbytného již nepostačuje (R I 508/21, R I 1211/21, Rv I 285/21), jelikož odbytné již účelům vyživovacím nevyhovuje (R I 576/22, R II 392/23, R II 452/23).

Plenární senát Nejvyššího soudu, jemuž první jeho president spornou otázku předložil k rozřešení, usnesl se na zásadách nahoře uvedených.

Důvody: Pro vyšetření vlivu, jaký má složení odbytného nemanželským otcem na další nároky dítěte, jest nutno především ujasniti si právní povahu smluv o odbytném.

Všeobecný občanský zákoník zmiňuje se o takových smlouvách pouze v § 170, ustanovujícím, že r o d i č e se mohou o výživě, vychování a zaopatření nemanželského dítěte svobodně dohodnouti (vergleichen), že však takový smír nesmí býti na újmu právům dítěte. Zákon nazývá takovou dohodu smírem,[1]) stejně jako dohodu manželských rodičů o výživě dětí v případě rozvodu neb rozluky manželství (§ 117 obč. zák.), a to příléhavě. Urovnávají se jí alimentační nároky dítěte, které stále znova vznikají a se změnami v potřebách dítěte a majetkových poměrech nemanželského otce stále se mění, které jsou proto způsobilé vyvolávati stále nové spory mezi oběma rodiči a pravidelně je také vyvolávají. Dohodou mají býti spory odstraněny, pročež platí o nich zákonné předpisy o míru, obsažené v §§ 1380 až 1390 obč. zák.[2]). Dle svého doslovného znění vztahuje se § 170 obč. zák. však jen na smíry ujednané mezi otcem a matkou dítěte. Nepřistoupil-li k nim poručník dítěte se svolením soudu, nedotýkají se takové smíry nijak práv dítěte. Nároky, které poručenstvo po ujednání takového smíru uplatňuje proti nemanželskému otci, nejsou nároky d a l š í m i, a dlužno je posuzovati jenom dle § 166 obč. zák. bez ohledu na smír.

[1]) Krasnopolski, Familienrecht 1911, str. 283, tvrdí, že správnější název by byla »smlouva«.

[2]) Hussarek, Die familienrechtliche Alimentation, Grünhuts Zeitschrift XX., str. 681.

Otázka, může-li smír o odbytném býti ujednán přímo mezi nemanželským otcem a dítětem, zastoupeným jeho poručenstvem, jest v literatuře sporná,[3]) praxe jí však přisvědčuje jednomyslně. Bývá nutnou v zájmu nemanželského otce, kterému často jenom takovým smírem se umožňuje založiti si samostatnou existenci a rodinu, i v zájmu dítěte, poněvadž by jinak od otce buď vůbec nic neobdrželo neb jen s nepoměrně velkou námahou. Plenissimární usnesení z 18. ledna 1916 č. 245 knihy judikátů, vydané po dlouhém kolísání, odůvodnilo přesvědčivě přípustnost takového smíru a stanovilo zásadu, že pro rozsah, míru a trvání dalších povinností otcovských jest rozhodnou vůle stran, jak byla při smíru výslovně neb poznatelně projevena, že však smírem nemůže býti zkrácen nárok dítěte na nutnou výživu. S trvalou účinností lze učiniti takový smír jenom ohledně těch nároků dítěte, které přesahují nutnou výživu, v těchto mezích není však smluvní svoboda stran omezena. Může býti ujednána i bezvýjimečná nezměnitelnost smíru[4]) a neplatnost podmínky »rebus sic stantibus«, bude však věcí poctivého výkladu smíru (dle § 914 obč. zák.), zdali a pokud strany měly takovou nezměnitelnost při ujednávání smíru na mysli (§ 1389 posl. věta obč. zák.). Za to může každá strana odporovati platnosti smíru podle všeobecných zákonných předpisů o smlouvách a smírech, tak jmenovitě, bylo-li poručenstvo dítěte uvedeno v omyl o skutečných majetkových poměrech nemanželského otce. Že v případě vymáhání dalších nároků pro dítě z důvodů podstatného omylu nezáleží na tom, bylo-li odbytné už složeno a do jaké míry jest vyčerpáno, netřeba podrobněji odůvodňovat.

Omezení smluvní svobody stran nezadatelným nárokem dítěte na nutnou výživu a tomu odpovídajícím závazkem otce jest důsledkem právní povahy poměru otce k nemanželskému dítěti, jenž jest svazkem práva rodinného. Jako nelze smírem odstraniti skutečnost otcovství, tak nelze jím zrušiti přirozenou a mravní povinnost otce, aby dítěti, jež zplodil, umožnil život a rozvoj tělesných a duševních sil. I po složení odbytného jednou pro vždy zůstává otec dle § 169 obč. zák. povinen, pečovati o dítě a chrániti jeho zájmy, třeba i proti matce.[5]) Právně plyne nezadatelnost nutné výživy z předpisů §§ 1481 a 795 obč. zák. a úvahy, že otec jest nemanželským dětem povinen stejně výživou podle svého jmění jako dětem manželským. Nedostávající se mu nutnou výživu může nemanželské dítě požadovati od

[3]) proti platnosti jmenovitě Hussarek str. 682.
[4]) Krainz-Ehrenzweig Familienrecht 1924, str. 252.
[5]) Svoboda, Rodinné právo 1921, str. 68.

otce za všech okolností, beze zřetele na ujednaný smír a složené odbytné.

Plyne z povahy věci, že nutná výživa jest ohrožena teprve tehdy, nemůže-li býti již kryta z odbytného. Podle § 220 obč. zák. může k výživě dítěte v případě potřeby býti se svolením poručenského soudu použito i kapitálu. Dokud tento není vyčerpán, nemůže dítě od otce, který složil odbytné právě za účelem vyrovnání všech svých vyživovacích povinností, požadovati dalšího plnění za účelem nutné výživy.

Nelze arci této zásady vykládati doslova tak, že by odbytné muselo býti již vyčerpáno do posledního haléře. Dítě nemůže býti bez výživy, povinností poručníkovou jest, aby se o ni postaral v čas, nečekal tedy, až z odbytného již ničeho nezbude. Podle § 406 c. ř. s. stačí, kdy zažalovaný nárok jest splatný v den vynesení rozsudku, při nárocích na výživu lze odsouditi i ku plnění později splatnému. Zákon připouští exekuci pro zajištění nesplatného ještě výživného na dobu jednoho roku (§ 372 ex. ř.) a naznačuje tak dobu, ve které jest třeba se již o budoucí výživu starati. Nelze tedy nárok na poskytování nutné výživy odmítnouti prostě z toho důvodu, že odbytné není ještě vyčerpáno úplně, nýbrž musí býti zůstaveno uvážení soudce v každém jednotlivém případě, je-li nárok na vyměření nutného výživného vzhledem k tomu, že se odbytné vyčerpání blíží, již odůvodněn či nic, a od které doby má býti nutná výživa přiřknuta.

Sluší dále rozeznávati, byl-li smír ujednán pouze mezi otcem a poručenstvem dítěte, či přistoupili-li k němu, jak bude pravidlem, nemanželská matka, po případě i její rodiče, jako další smluvní strana. Smíry smluvené jménem dítěte vyžadují ke své platnosti soudního schválení podle §§ 216 a 233 obč. zák. Soud nemůže schváliti smíru, není-li dítěti výživa zaručena. Odbytné jest úhradním fondem, z něhož mají býti placeny veškeré náklady na výživu, vychování a zaopatření dítěte (§ 166 obč. zák.). Podle vůle stran má se s ním vystačiti pro všechny tyto účely, důchody z něho plynoucí i kapitál sám mají býti tedy na celou dobu dětství, nedospělosti a nezletilosti dítěte až do jeho zaopatření přiměřeně rozvrženy. Nestačí-li odbytné na krytí všech potřeb v každém jednotlivém období, musí býti, co se nedostává, hraženo někým jiným. Schválí-li poručenský soud nedostatečné odbytné, zasahuje tím do práv nemanželské matky, po případě jejích rodičů, jimž zákon v § 166 obč. zák. ukládá sice také povinnost výživy dítěte, ale jenom podpůrně, totiž není-li otec s to, aby ji sám poskytoval.

Soud nezabezpečuje si souhlasu matky s odbytným

jenom podle § 185 nesp. pat., poněvadž jest nejbližší příbuznou, nýbrž především, poněvadž ona bere svým souhlasem na sebe povinnost, zákonem jí jinak jenom podpůrně uloženou, aby ze svého plnila to, k čemu odbytné nestačí. Proto ujednávají se smíry o odbytném pravidelně, mezi nemanželským otcem na jedné a poručenstvem dítěte a jeho matkou na druhé straně, a lze říci, že ve skutečnosti jako smluvní strana vůči otci nevystupuje pak poručenstvo dítěte, nýbrž matka, poněvadž ona bere na sebe závazky, jichž se nemanželský otec smírem zprošťuje. Při takovém smíru o odbytném jde vlastně o ujednání mezi rodiči dítěte podle § 170 obč. zák., přistoupení poručenstva jest pouhým prohlášením, že zájmy dítěte byly uváženy a že poručenstvo se smírem souhlasí.[6]) Z toho plyne důležitý závěr, že nestačí-li odbytné ujednané se souhlasem matky po případě i jejích rodičů na výživu dítěte, neručí za další potřebné plnění v první řadě již podle § 166 obč. zák. otec, nýbrž podle § 170 obč. zák. matka dítěte, po případě její rodiče. Teprve, když tito nejsou s to, aby nutnou výživu dítěte opatřili, neb doplnili, oživne bez ohledu na to, co bylo při smíru smluveno, nezadatelné právo dítěte na nutnou výživu proti otci, a mohou býti po vyčerpání odbytného vzneseny proti němu nové další nároky.

Co bylo posud uvedeno, platí jenom, nezměnily-li se od ujedání smíru poměry (rebus sic stantibus). Ale již sdělením uveřejněným ve věstníku min. sprav. v roce 1907 str. 181 bylo soudům doporučeno, aby do všech smírů o výživném byla pojata doložka, že se vyhrazují dítěti další nároky pro případ změny v jeho potřebách, neb v poměrech nemanželského otce. Také veškeré úřední formuláře pro takové smíry jsou opatřeny podobnou doložkou, a v praxi i literatuře jest právem zastáván názor, že nebylo-li výslovně nic jiného umluveno, platí všechny smíry za ujednané jenom s uvedenou výhradou, i když to nebylo ve smíru výslovně řečeno.[7]) Nezletilci stojí pod zvláštní ochranou zákona (§ 21 obč. zák. § 2 nesp. pat.), úmluvy rodičů o jejich výživě nesmí býti jejich právům na újmu (§ 170 obč. zák.). Stejně jako dítě manželské nemá nemanželské dítě proti rodičům nároku jenom na výživu nutnou, nýbrž na výživu jejich majetku přiměřenou (§ 166 obč. zák.), a odporovaly by dobrým mravům a byly proto neplatny (§ 879 obč. zák.) úmluvy, které by neman-

[6]) Tak patrně posuzuje takové smíry již Zeiller, když požaduje ve svém komentáři I., str. 374, pro platnost smíru podle §u 170 obč. zák. nadporučenské schválení, ač se tam mluví o smírech ujednaných jen mezi rodiči dítěte.

[7]) Krasnopolski, str. 283, Krainz-Ehrenzweig, str. 252.

želské děti vydávaly pro všechen čas nouzi a chudobě, ač jejich rodiče by je mohli podle svého majetku dobře zaopatřiti. Pro obor práva rodinného ustanovila třetí dílčí novela změnou § 142 obč. zák., že při změně poměrů může soud bez ohledu na svá dřívější nařízení a na ujednání rodičů učiniti nová potřebná opatření v zájmu dětí rozvedených a rozloučených manželů. To co jest tu ustanoveno v zájmu dětí manželských, platí zajisté i ohledně dětí nemanželských[8]) a musí býti proto i soudní schválení smíru o odbytném pokládáno za udělené jenom s výhradou, že se poměry nezmění. V případech pochybných platí tedy vždy klausule rebus sic stantibus.

Požaduje-li se od nemanželského otce, jenž se s dítětem odbytným vyrovnal, další plnění z důvodů změny poměrů, není nárok dítěte omezen nutnou výživou, a nezáleží na tom, zdali a do jaké míry jest odbytné již vyčerpáno. K odbytnému nelze tu přihlížeti jako k záloze, z níž může býti nutná výživa po nějakou dobu v čas nouze uhražena, nýbrž jako k fondu, z něhož podle smíru mají býti placeny, třebas jenom částečně, přece všechny náklady výživy, vychování a zaopatření dítěte, jenž tedy má býti rozvržen na celou dobu potřeby poměrně. Jenom k tomu, co při takovém rozvržení na jednotlivá období časová z odbytného připadá, lze přihlížeti při nové, změněným poměrům odpovídající výměře otcových povinností a odečísti to od nich. Pouze tento výklad vyhovuje právní povaze složeného odbytného, jak byla určena srovnalou vůlí obou stran při jeho ujednání.

Změna poměrů může nastati na straně dítěte i na straně otcově. Na straně dítěte spadá sem nejen nepředvídané zvýšení jeho osobních potřeb, ale také snížení vyživovací způsobilosti matky dítěte a jeho rodičů, bylo-li dítě smírem na jejich výživu odkázáno. Mohou tedy na příklad nejen nemoc nebo úraz dítěte, ale též úmrtí matky, její ztráta majetku neb výdělečné způsobilosti býti důležitými okolnostmi, opravňujícími k novým nárokům proti nemanželskému otci. I když v takových případech půjde jenom o výživu nutnou, dlužno je rozeznávati od případů nahoře uvedených, kde šlo o nároky na poskytování nedostávající se nutné výživy bez ohledu na ujednaný smír a nastalou snad změnu poměrů. Právní důvod nároků v obou případech jest různý. V prvém případě požaduje se od otce další plnění z důvodu nepomíjitelné jeho otcovské povinnosti, v druhém případě pro změnu poměrů, které byly pro smír předpokladem. Proto může jenom v prvním případě býti nárok na výživu uplatňován

[8]) Svoboda, str. 68.

teprve po vyčerpání odbytného. Jde-li o změnu poměrů, lze i tam, kde se nové nároky činí jenom v mezích nutné výživy, přihlížeti k nevyčerpanému dosud odbytnému pouze potud, pokud jeho okamžité použití připouštějí potřeby, jež v budoucnosti jsou rovněž na odbytné odkázány.

Změna poměrů může nastati na straně otcově podstatným a nepředvídaným zlepšením jeho hospodářské mohoucnosti. Zdali nastalo takové zlepšení, může býti rozhodnuto jenom podle okolností konkretního případu, a nezáleží tu pouze na tom, že nemanželský otec nabyl majetku, nýbrž také, jak bylo již řečeno, na poctivém výkladu vyjádřené neb patrně tu jsoucí vůle stran při ujednávání smíru, při čemž s jedné strany ani výslovně ujednaná nezměnitelnost smíru nemusí býti závaznou, změnily-li se poměry způsobem, na který strany n e m o h l y m y s l i t i, s druhé strany zase ani značné zlepšení poměrů otcovských nemusí býti pokládáno již za změnu odůvodňující další nároky dítěte. Bývá právě jasným účelem smíru o odbytném, aby bylo nemanželskému otci umožněno nabýti majetku a založiti si rodinu, a odporovalo by zásadám poctivého styku a podrývalo by právní bezpečnost, kdyby pouhé nabytí majetku přirozenému vývoji přiměřeného v takovém případě mělo býti dostatečným důvodem k nedodržení smíru a k činění nových dalších nároků. Nemusí býti změnou poměrů pouhá okolnost, že nemajetný rolnický syn převzal rodinnou usedlost, ale ovšem jest změnou poměrů, znehodnotilo-li se poklesem měny odbytné vyměřené podle dřívějších cen nemovitého majetku otcova tak, že činí nyní mnohokrát menší zlomek tohoto majetku, než bylo při smíru počítáno. Při pečlivém přihlížení nejenom k absolutnímu, nýbrž i předvídanému vzrůstu hospodářské mohoucnosti otcovy a k změně při smíru předpokládaného poměru odbytného k majetku a příjmům nemanželského otce, nebude nemožno upraviti povinnosti otcovy nově tak, jak vyžaduje i důvěra v platnost učiněné smlouvy, i právo dítěte na výživu přiměřenou otcovu jmění.

Třeba ještě uvážiti, jaký vliv má na nové nároky dítěte, nebylo-li odbytné posud netoliko vyčerpáno, nýbrž snad naopak vzrostlo tím, že matka neb pěstouni dítěte živili dítě bez jakéhokoliv příspěvku. Částka takovým způsobem ušetřená nemůže býti považována za poskytnutou otcem. V pravdě byla, nebyl-li jiný úmysl zřejmě vyjádřen, dítěti darována třetími osobami, přestala býti částí složeného odbytného a stala se zvláštním, samostatným jměním dítěte, k němuž při posuzování zákonné

vyživovací povinnosti nemanželského otce nemůže býti přihlíženo.

Plenární usnesení ze 7. října 1924, čís. pres. 299/24.

Zda vymáhajícímu věřiteli přísluší nárok na náhradu útrat za návrh, aby exekuce byla zastavena z důvodu, že třetí osoby činí nároky, exekuce nepřipouštějící (§ 37 ex. ř.) posuzuje se podle všeobecné zásady §u 75 ex. ř., podle které vymáhající věřitel nemá nároku na náhradu útrat exekučních až do zastavení exekuce sběhlých (v nichž tedy zahrnuty jsou i útraty návrhu na toto zastavení), musela-li exekuce zastavena býti z důvodů, jež mu již při vznesení návrhu na povolení exekuce nebo při počátku exekučního výkonu známy byly.

Dopisem ze dne 3. června 1924 sdělilo ministerstvo spravedlnosti předsednictvu Nejvyššího soudu toto:

Z kruhů advokátních bylo ministerstvo spravedlnosti upozorněno na to, že není jednotná praxe soudů, pokud jde o náhradu útrat za návrh vymáhajícího věřitele, by exekuce byla zastavena, když třetími osobami byly uplatněny nároky exekuci vylučující podle § 37 ex. ř.

Proto vyžádalo si ministerstvo spravedlnosti od presidií vrchních zemských soudů v Praze a v Brně podání zprávy, jaká jest v této příčině praxe soudů, jim podřízených, obzvláště rekursních senátů sborových soudů prvé stolice.

Presidium vrchního zemského soudu v Praze podalo zprávu, že rekursní soudy v Čechách většinou mají jen málo příležitosti otázku, o niž jde, rozhodovati, poněvadž rekursy jsou velmi řídké, ale řídí se pak vesměs až na jednu výjimku, kde není jednotnosti, judikátem býv. nejvyššího soudního dvoru ve Vídni ze dne 23. března 1915, čís. 100/15 Pres. (čís. 215) a útraty ty nepřiznávají, ačkoliv namnoze s důvody tohoto judikátu úplně nesouhlasí a nepokládají je za věc úplně vyčerpávající.

Určité okresní soudy míní, že vystačí se s judikátem čís. 215, že jeho důvody jsou příléhavé a správné a že jednotná praxe dle tohoto judikátu jest vždy lepší, než pochybné rozhodování druhých instancí, kdyby se uvažovaly okolnosti jednotlivého případu.

Většina sborových soudů prvé stolice vyslovila přání, hledíc k různé praxi okresních soudů a k různým námitkám proti